

Ива Радуловић¹

МУЗИЧКЕ МАНИФЕСТАЦИЈЕ НА СЦЕНИ КОЛАРЧЕВЕ ЗАДУЖБИНЕ У БЕОГРАДУ ЗА ВРЕМЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА (1941–1944)²

САЖЕТАК: Централна тема овог рада су музичко-сценске манифестације, одржаване у Коларчевој задужбини у току Другог светског рата. Њихово одвијање праћено је у контексту тадашње културне политике и учињен је покушај да се утврди колико је она заправо утицала на конституисање концертног и балетског репертоара.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Други светски рат, окупација, социјално-политички оквири, Коларчева задужбина, музичке манифестације, балет, концерти.

Културна и политичка ситуација у окупираном Београду (1941–1944)³

После бомбардовања Београда 6. априла 1941. године и коначне капитулације војске Србије, која се одиграла 17. априла исте године, започета је немачка окупација града, која је трајала три и по године.⁴ Разарања, која су уследила, у потпуности су паралисала град, који је претворен у рушевине и згаришта. Такође, Београд је остављен без основних услова за живот, без струје, воде, канализације, телефонског и градског саобраћаја. После потписивања капитулације, земља је распарчана, а територија Србије сведена је на три бановине, Моравску, Дринску и Дунавску, али и на територију Београда, без Панчева и Земунa. Последња поменута територија припадала је окупационој зони Трећег Рајха, где су се у самом центру града концентрисале значајне војне снаге, док су се за потребе војске многи објекти реквирирали.⁵

И поред изузетно великих разарања која су у значајној мери паралисала град, претворивши га у рушевине и згаришта, Београд остаје центар културних дешавања у току ратних година. Наиме, до краја тридесетих година двадесетог века, већ су биле основане све главне културне институције престонице. Тако се 1920. године оснива Опера, затим три године касније Филхармонија, године 1932. започиње са радом Коларчева задужбина, да би 1937. године била основана и Музичка академија. Осим музичких институција, у престоници су биле концентрисане и све значајне културне институције као што су Српска академија наука, Универзитетска библиотека, Музеј града, Етнографски музеј, Војни музеј, Музеј Кнеза Павла, Државни архив, Народно позориште и многе друге. Све наведене установе за време окупа-

¹ ivaradulovic@hotmail.com

² Семинарски рад је писан у оквиру предмета Национална историја музике, под менторством доц. др Драгана Стојановић-Новичић, школске 2010/2011. године.

³ Други светски рат у Србији трајао је до 1945. године, али је главни град, Београд, ослобођен 1944. године.

⁴ Упркос свему, Београд се није предао, већ је од првог дана пружао жив отпор окупатору. Убрзо престоница постаје центар припрема за оружани устанак народа Југославије против фашизма. „Београдски родољуби пружају отпор, организују саботаже и оружане акције, пале полицијске архиве са списковима напредних грађана, да не би пале у руке Немаца, организују бекства југословенских заробљеника...” Бранко Вујовић, *Београд, културна ризница*, Београд, Издавачка задруга Идеа, 2003, 68.

⁵ Исто, 69.

ције мање или више настављају са радом, те Београд остаје културна престоница земље.⁶ Током окупације одређене културне институције бивају такође урушене, али већ у току рата бивају обновљене и настављају са радом (Народно позориште).⁷

Битно је напоменути да је услед успостављања окупационог режима, од стране окупатора наметнута посебна културна политика, те да је културни живот престонице обликован у складу са начелима културних политика окупационих немачких и цивилних, српских власти. Основна идеја водиља ове две културне политике била је идеја обнове, коју су на различите начине успостављале обе стране. Наиме, са једне стране главна идеја немачке окупационе власти била је промовисање немачке културе и традиције у циљу величања сопствене нације. Војне власти у Београду су тежиле да културном и духовном животу града дају немачко усмерење, које је у том периоду подразумевало и блискост са национал-социјалистичком идеологијом.⁸ Поред тога, у обликовању културног живота престонице учествују и локалне, цивилне власти. Њихова идеја била је да се изврши препород и обнова националне „традиције и епике“, који је био усаглашен са доктрином новог поретка који је наметнула Немачка.⁹ Међутим, иако на први поглед различите, ове две културне политике имају заједничку основу, окретање националном и традицији. Тако су, са једне стране, окупатори тежили промовисању немачке националне културе, док су, са друге стране, цивилне власти проповедале обнову српске традиције и културе. Имајући у виду наведене чињенице, уочавамо да је културна политика локалних, цивилних власти у основи била прилагођена наметаној, немачкој културној политици. Промовишући немачку уметност и културу, окупатори су тежили, како сматрају многи аутори, „германизацији“ народа. Успостављајући праксу извођења готово искључиво немачких композитора, као и гостовања немачких диригената, солиста и оркестара, окупационе власти промовисале су културу и уметност Немачке у српској престоници.¹⁰ Директно су одбацивали све што је имало везе са словенским народима, а посебно са Русијом.¹¹ Културна политика, која је била спровођена од стране српских цивилних власти, била је усмерена, као што је већ поменуто, ка обнови националног. Међутим, специфичност ове политике огледа се у томе што је она била усаглашена на још једном нивоу са наметнутим културним политиком окупатора.¹² Представници српске цивилне власти као најсветлију тачку српске уметности видели су дела средњовековне српске уметности. Али, како аутори истичу, због „неопходног исказивања лојалности“ окупаторима, у овом периоду могу се пронаћи изјаве које неспретно повезују културу Немачке и уметност средњовековне Србије.¹³

Културно-уметнички живот Београда, у току Другог светског рата, на супрот погрешним претпоставкама, формираним – претпостављамо – услед недостатка информација,¹⁴ био је богат. Постојале су редовне манифестације које су одржаване, прославе, концерти, изложбе и многа друга културна дешавања. Честа гостовања иностраних уметника била су очекивана с обзиром на културну политику окупатора. Као и данас, делатност једне од водећих

⁶ Неке од важних културних институција, као што је Народна библиотека, за време Другог светског рата, бивају у потпуности разрушене. Поједине институције, као што је Филхармонија, настављају са радом тек после завршетка рата. Бранко Вујовић, нав дело, 69.

⁷ Милица Бабић, *125 година Народног позоришта у Београду*, Београд, Српска академија науке и уметности, 1994, 359.

⁸ Опширније у: Ивана Неимаревић, нав дело, 7.

⁹ Исто, 7.

¹⁰ Владимир Велмар-Јанковић, Поглед са Калемегдана, *Српски народ*, Год 2, бр 5, 1942, 6.

¹¹ Опере руских композитора биле су строго забрањене као део репертоара Народног позоришта у Београду.

¹² Ивана Неимаревић, нав дело, 7.

¹³ Исто, 8. Опширније у: Владимир Велмар-Јанковић, нав дело, 6.

¹⁴ Многи аутори у својим прегледима рада институција и монографијама истих, проучавају период пре и после завршетка Другог светског рата, док је период за време рата у потпуности изостављен. Види у: Рашко В. Јовановић (ур), нав дело; Миодраг Максимовић, *Београдска филхармонија*, Београд, Београдска филхармонија, 1971.

културних, а пре свега музичких институција, Коларчеве задужбине, била је врло значајна и у току Другог светског рата. Наиме, Народно позориште је било разрушено већ на самом почетку рата, те су све балетске и позоришне представе измештене на сцену Коларчеве задужбине. Такође, могле су се чути и видети друге врсте културних догађаја, као што су представе, концерти са разноврсним репертоаром и многе друге. Централна тема овог рада биће управо музичко-сценске манифестације које су одржаване у Коларчевој задужбини у току Другог светског рата. Њихово одвијање пратићемо у контексту тадашње културне политике: покушаћемо да утврдимо колико је она заправо утицала на конституисање концертног и балетског репертоара. Ради бољег разумевања и лакшег увида у рад ове културне институције за време рата, навешћемо кратак историјат задужбине.

Коларчева задужбина – кратак историјат

Једна од, данас, најутицајних и најзначајнијих културних институција у Београду, али и Србији, Коларчева задужбина, основана је 1881. године. У току година, задужбина је мењала свој лик. Наиме, Илија М. Коларац који се читавог живота, радом, трудом и средствима залагао за побољшање српске културе, првенствено књижевности, у свом тестаменту завештао је своје имање и поконио га држави. Након смрти и читања његовог тестаментa, суд је усвојио последњу жељу Коларца и држави дао право на располагање својом овом великаном. За живота, Илија М. Коларац се залагао за помагање књижевника, те је основао и *Књижевни фонд*. После његове смрти покренут је и *Фонд за подизање српског универзитета*. Оснивање првог српског универзитета била је велика неостварена жеља Коларца, на чему су након његове смрти наставили да раде његови пријатељи и блиски сарадници. Оба ова поменута фонда су после 1881. године дата на управу Коларчевој задужбини.¹⁵ У годинама које су уследиле, Коларчева задужбина је ширила своје примарно усмерење. Од формирања Универзитета у Београду, управни одбор Коларчеве задужбине покренуо је иницијативу помагања свим уметницима. У ствари, радило се на подизању образовног нивоа српске нације, те су поред књижевности неговане и остале гране уметности, музика, игра, сликарство и друге. Почетком двадесетог века у овој културној институцији почињу да се организују и прва предавања.¹⁶ Званично, Коларчева задужбина отпочиње са радом 1932. године.

Музичке манифестације у Коларчевој задужбини за време Другог светског рата (1941–1944)

Имајући у виду културну политику коју су пропагирани окупатори и културну политику српских цивилних власти, направимо преглед музичких дешавања на сцени Коларчеве задужбине за време рата. С обзиром на то да је зграда Филхармоније већ 6. априла 1941. године у потпуности уништена, сви оркестарски концерти били су измештени у Коларчеву задужбину. Београдска филхармонија је наставила са радом тек по завршетку рата, односно

¹⁵ „Одбор управља имањем оба поменута фонда; он се стара да се фондови што пре умноже, како би што већу корист народу приносили... Одбор представља фондове према властима и према сваком трећем...“ М. Ђ. Милићевић, *Илија М. Коларац*, Београд, Државна штампарија краљевине Србије, 1896.

¹⁶ Коларчева задужбина је 1934. године покренула „културну мисију пропагирања музике у широким слојевима нашег друштва“. Одржавана су предавања из различитих области уметности и науке, коју су држали књижевници Милош Црњански, Вељко Петровић, Исидора Секулић, филолог Александар Белић, историчари уметности Бранко Поповић, Влада Петковић и музичар Војислав Вучковић, који је уједно био и члан организационог одбора Коларчеве задужбине. У наредним годинама одржан је низ предавања из различитих области. Поред Војислава Вучковића, предавања из области музике држали су и Предраг Милошевић, Милоје Милојевић, Стеван Христић, Петар Коњовић, Михаило Вукдраговић, Рикард Шварц и други. Поред домаћих музичара, повремено су гостовали и страни предавачи. Битно је још напоменути да су музичка предавања углавном била приређивана уз пратњу „живе музике“. Роксанда Пејовић, *Концертни живот у Београду (1919-1941)*, Београд, Факултет музичке уметности у Београду, 2004; Бранко Драгутиновић, *Музика у земљи, Звук*, број 3, 1935, 102; Бранко Драгутиновић, *Музика у земљи, Звук*, број 4, 1935, 138.

1945. године.¹⁷ Такође, због бомбардовања зграде Народног позоришта, на сцени Коларчеве задужбине одржаване су и балетске, позоришне представе и опере. На основу свега наведеног, можемо закључити да је у првим годинама рата Коларчева задужбина била центар музичких и културних дешавања у Београду.¹⁸

Уколико имамо у виду све музичке свечаности које су одржаване на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата, уочићемо да преовлађују балетске представе.

Балет

Као што смо могли да уочимо, услед разрушења зграде Народног позоришта, све позоришне, па тако и балетске представе, измештене су на сцену Коларчеве задужбине. Врло је занимљива чињеница да су, у првим годинама рата, балетски матинеи и представе бројнији од „класично“ концепираних концерата. С тим у вези, 1941. године бележи се чак двадесет балетских представа, а само четири концерта, што нам говори о важности и популарности коју је балет имао тих првих година рата. Организатор већине оваквих музичких манифестација било је управо Народно позориште. На програму ових представа могла су се чути дела *Плави Дунав* Рихарда Штрауса (Richard Strauss), *Спектар руже* Карла Марије фон Вебера (Carl Maria von Weber), *Очарана лепотица*¹⁹ Петра Илича Чајковског (Пётр Ильич Чайковский), *На лепом плавом Дунаву* Јохана Штрауса (Johann Strauss), Валцер Фредерика Шопена (Frédéric Chopin), *Шпанске игре* Мануела де Фаље (Manuel de Falla) и многа друга остварења. Дакле, репертоар балетских представа одржаних за време Другог светског рата на сцени Коларчеве задужбине, био је разноврстан. На њима нашла су се дела аутора различитих националности, а не искључиво немачки композитори. Имајући у виду културну политику окупатора, можемо уочити да је репертоар балетских представа одржаних у току рата, био прилично „слободно“ концепиран, тачније одступао је од правила која су окупатори наметали. Правило извођења искључиво дела немачких аутора, није строго поштовано када су у питању балетске представе одржане у Коларчевој задужбини. Битно је напоменути да су немачки композитори, ипак, били саставни део програма сваке балетске представе, али да су се могле чути и композиције француских, шпанских, па чак и руских композитора. Изводећи и дела немачких аутора, организатори ових балетских манифестација направили су неку врсту уступка окупаторима.

Занимљиве су и балетске представе називане „балетски концерти“. Наиме, на овим свечаностима, поред балетских солиста, учествовали су и инструментални солисти. Специфичност ових манифестација огледа се у томе што су се на програму изводила дела која примарно нису била намењена балетском извођењу. Тако су се на првом оваквом концерту могла чути дела Два Прелудијума Фредерика Шопена и Пасторала Клода Дебисија (Claude Debussy), а петог јула исте године, у сарадњи балетских солиста и солиста на клавиру (Д. Конради и Татијана Н. Конради), изведени су Ноктурно бр. 2 оп. 9 Ес-дур Фредерика Шопена,

¹⁷ Миодраг Максимовић, нав дело, 5.

¹⁸ Такође, битно је још напоменути да су се поред многобројних представа и концерата, одржавала и предавања са различитом тематиком. Тако је 23. марта 1942. године у Великој дворани Коларчеве задужбине одржано предавање под називом „Егзотика Јужне Америке“, да би исте године 6. јуна, такође у Великој дворани, било одржано предавање „Стара српска заједница рада“. Посебно је занимљива последња година рата, када се на Коларчевој задужбини одржава знатно већи број предавања него претходних година. Тако су у децембру месецу одржана предавања под називом „Коларчева заветна мисао и савремени задаци Коларчевог народног универзитета“ и „Постанак и развој народноослободилачког рата“, као и многа друга. Поред предавања, у Коларчевој задужбини одржавани су и различити скупови, конференције и конгреси. Посебно је занимљив конгрес који је одржан 18. новембра 1944. године под називом Први Конгрес антифашистичке омладине Србије, на коме је Секретар СКОЈ-а Ратко Дугоњић предао орден Народног хероја оцу преминулог Лоле Рибара. У Великој дворани Коларчеве задужбине одржана је комеморација поводом годишњице смрти Ивана (Иве) Лоле Рибара, коју је увећао хор УСАОС-а (Уједињени Савез Антифашистичке Омладине Србије).

¹⁹ У питању је дело *Успавана лепотица* Петра Илича Чајковског, али се у програму из периода Другог светског рата наводи као *Очарана лепотица*.

Славуј Франца Листа (Franc Liszt), Кејквок (*Sakewalk*) Клода Дебисија, Валцер Штрауса, Валцер Чајковског, Балада Јоханеса Брамса (Johannes Brahms) и Чигра Жоржа Бизеа (Georges Bizet). Као што можемо уочити, на репертоару су се наша дела европских аутора и оних словенског порекла, што се директно косило са наметаном културном политиком окупатора. Прве године рата, деветог децембра, одржан је балетски концерт у сарадњи са ансамблом Београдске радио станице и диригентом Златком Тополским. Посебност ове свечаности огледа се у томе што су изведене игре из различитих земаља. Том приликом београдска публика могла је чути и видети италијанску, шпанску, српску игру и музику и игру далеког истока, односно индијску, јаванску и сијамску игру. Овакав начин упознавања српске публике са другим националним играма и песмама, настављен је 1943. године, када је 29. октобра одржан балетски концерт шпанских игара. На овој манифестацији могла су се чути дела искључиво композитора шпанског порекла, као што су Мануел де Фаља, Енрике Гранадос (Enrique Granados) и Исаак Албениз (Isaac Albeniz). Битно је поменути балетски концерт који је одржан 13. децембра 1942. године под називом „Вече популарних оперских арија и балетских игара“, на којем су учествовали Иван Туршић, клавир, Слободан Малбашки, вокални солиста, Анита Мезе, вокални солиста и Милош Ристић, балет.²⁰ Специфичност овог догађаја огледа се у споју песме и игре који је успостављен на одржаном концерту.

После 1941. године, балетске свечаности на сцени Коларчеве задужбине замиру. Различити типови концерата замењују балетске представе и доминирају сценом у периоду од 1942. до 1944. године. Уочавамо да је 1942. године изведено четрнаест балетских манифестација, наредне, 1943, тринаест, а године по завршетку рата свега шест балетских представа и „балетских концерата“ на сцени Коларчеве задужбине. То не треба да нас чуди уколико имамо у виду да се зграда Народног позоришта обновила 1942. године, те да су многе балетске и позоришне представе враћене на његову сцену.²¹

Као што можемо закључити из свега наведеног, балет је имао јако велики значај у културном животу Београда за време Другог светског рата. Својим јединственим целовећерњим програмима балетски извођачи су специфичним одабиром дела обогатили српски музички живот за време рата. Не покоравајући се у потпуности културној политици која је била наметана од стране окупатора, организоване су манифестације на којима се могла чути музика аутора из најразличитијих земаља. Битно је напоменути да је у то време у Београду деловало и неколико приватних балетских школа, које су у Коларчевој задужбини одржавале своје редовне смотре.²²

Концерти

Још један врло важан сегмент културног живота који се одигравао у окупираном Београду, заузимају концерти који су одржавани на сцени Коларчеве задужбине. Увидом у архив ове културне институције можемо закључити да су ове манифестације биле бројне за време Другог светског рата. Битно је напоменути да су на самом почетку рата концерти инструменталне и вокално-инструменталне музике били малобројни: како је временом расла њихова популарност, тако је растао и број одржаних концерата. Тако су 1941. године на сцени Коларчеве задужбине одржана укупно четири концерта, док се наредне, 1942. године, бележи извођење чак преко осамдесет концерата са различитим програмом.²³ У наредне

²⁰ Сви они су истакнути солисти и признати уметници Србије.

²¹ Љиљана Мркшић, нав дело, 589.

²² Испитна представа балетске школе Радмиле Цајић изведена је 11. јула 1941. године; исте године, 14. септембра, одржан је и концерт ове школе. Дана 20. септембра 1941. одржана је и испитна представа школе Пољакове, а 1943. године у два наврата концерт је одржала школа шпанских игара О. Грбић Торес. Репертоар ових смотри је такође био разноврсан, као и програм балетских представа и „балетских концерата“. Могла су се чути дела композитора француског, шпанског, немачког, али и српског порекла. Видети: *Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата*, Архив Коларчеве задужбине.

²³ Детаљан списак свих одржаних концерата налази се у Прилог 3, Табела 1.

две године рата такође се уочава велики број оваквих манифестација, на којима се могла чути пре свега инструментална, али и вокално-инструментална и вокална музика.

На самом почетку рата може се регистровати веома мали број концерата који су одржани на сцени Коларчеве задужбине. Ова чињеница и није толико зачуђујућа уколико имамо у виду несрећу са којом су се суочили становници Београда. Сви политички и друштвени догађаји који су се дешавали у том периоду, оставили су јако мало простора за културу у свакодневном животу. Један од проблема са којим су се суочиле снаге које су радиле у културним институцијама, био је тај да је велики број људи или изгубио живот у бомбардовању или се прикључио војсци, те је остала врло мала група културних посленика која се бавила организацијом културног живота, па и концерата. Битно је још имати у виду и то да је окупатор, ради лакшег контролисања рада институција, а након потпуне капитулације Србије, на висока места у свим институцијама, па и у Коларчевој задужбини, постављао своје представнике. Овај принцип конституисања организације културно-уметничке институције умногоме је утицао на репертоаре ових установа.

Сви концерти на сцени Коларчеве задужбине одржани током 1941. године били су добротворног карактера и посвећени настрадалима у бомбардовању и избеглицама. Тако је и први добротворни концерт одржан 22. јуна 1941. године. У организацији Народног позоришта, приређена је свечаност на којој је сав приход био намењен настрадалима у Смедереву.²⁴ Том приликом наступио је оркестар Београдске радио станице са диригентом Освалдом Бухолцом, а изведена су дела: увертира за оперу *Чаробни стрелац* Карла Марије фон Вебера, Концерт за флауту и оркестар Волфганга Амадеуса Моцарта (Wolfgang Amadeus Mozart), Друга симфонија Лудвига ван Бетовена (Ludvig van Beethoven) и увертира за оперу *Танхојзер* Рихарда Вагнера (Richard Wagner).²⁵ Следећи одржани концерт такође је био хуманитарног карактера и са истом наменом. Студенти и професори Музичке академије у Београду су 29. јуна такође приредили концерт инструменталне музике за пострадале у Смедереву. Изведена су дела Сезара Франка (César Franck), Јоханеса Брамса, Рихарда Вагнера, Лудвига ван Бетовена и Јохана Себастијана Баха (Johann Sebastian Bach). На свим наведеним концертима који су одржани за настрадале у Смедереву, изведена су дела искључиво немачких композитора, што је у директној вези са културном политиком која је била примењивана од стране окупатора. Посебну пажњу привлачи свечаност одржана 15. јула под називом „Концерт у корист Срба избеглица“. Ова манифестација се издваја од осталих по томе што су први и једини пут за време Другог светског рата, тачније 1941. године, концерт припремила сва београдска певачка друштва.²⁶ Под диригентском палицом Светолика Пашћана окупљени певачи певачких друштава извели су позната дела српске националне школе.²⁷

Упадљива је чињеница да је за време рата одржан мали број концерата на којима је презентована хорска музика. Наиме, значај и популарност коју је хорска музика имала за време деветнаестог и у првој половини двадесетог века, за време Другог светског рата знатно опада. Међутим, то постаје јасно уколико имамо у виду културну политику наметану од стране Немаца. Познато је да се репрезентативна и проворазредна немачка музичка култура, уколико изузмемо богату традицију оперских дела, заснива првенствено на оркестарској музици, и то на делима „великих“ немачких аутора као што су Бах, Бетовен, Брамс и

²⁴ Смедерево је, 5. јуна 1941. године, у 14 сати и 14 минута, доживело катастрофалну експлозију каква до тада није забележена у историји града. Експлозију је изазвала муниција коју су у тврђави складиштили окупатори. Том приликом погинуло је преко 3.000 људи, а цео град је био порушен и делом затрпан земљом. Поводом овог немилостивог догађаја, организоване су многе хуманитарне манифестације у корист повређених у експлозији.

²⁵ *Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата*, Архив Коларчеве задужбине, регистарски број: 11377.

²⁶ *Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата*, Архив Коларчеве задужбине, регистарски број: 11389.

²⁷ На програму су се нашли *Свјати Боже* Стевана Христића, *Њест свјат*, *Тебе бога хвалим* и *Десета* и *Петнаеста* руковет Стевана Ст. Мокрањца, у: *Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата*, Архив Коларчеве задужбине, регистарски број: 11389.

Вагнер.²⁸ Популаризовање и организовање пре свега оркестарских концерата у Београду, представља директан одраз културне политике која је била диктирана од стране окупатора. Тако је, наредних година, на сцени Коларчеве задужбине организован велики број инструменталних, али и вокално-инструменталних концерата.

Друге године рата одржан је знатно већи број концерата на којима су учествовали и домаћи и страни извођачи. Посебно су занимљиви „тематски“ концерти који су одржавани у сали Коларчеве задужбине. Тако је маја месеца одржан концерт под називом „Севда-линка са Балкана“, на коме је учествовао Народни ансамбл оркестра Жарка Милановића.²⁹ Свечаности са „народном“ тематиком приређене су и 25. јула („Концерт народних песама“), деветог новембра под називом „Концерт народних песама и кола“ и четвртог децембра, „Песма и свирка са Балкана“.³⁰ Такође, врло су занимљиви и концерти чије је тежиште било на фолклорном наслеђу других земаља. Тако је децембра месеца одржан „Хавајски концерт“, на коме је наступио Хавајски квинтет „Ђорђевић“. Због великог интересовања публике, квинтет „Ђорђевић“ је крајем месеца приредио још два концерта са истом тематиком. Одржавани су још и концерти шпанске и француске музике³¹, као и популарне музике³². За време ратних година, приређивани су и концерти посвећени једном аутору. Новембра месеца одржано је „Вече Вердија“. Том приликом изведене су арије из опера овог композитора – арија Леоноре из опере *Трубадур*, затим популарне арије из опера *Аида*, *Дон Карлос* и других. Крајем године, 25. децембра, одржан је још један стилски концерт, на коме су се могла чути дела Брамса и Хуга Волфа (Hugo Wolf).³³

Поред стилских концерата, одржавани су и такозвани „редовни“ концерти, под којима се подразумевало извођење првенствено оркестарске музике немачких аутора. Први овакав концерт одржан је марта месеца и на њему су се могла чути дела Баха, Брамса, Шумана, али и српског композитора Петра Стојановића. Наредни „редовни“ концерт приређен је 19. маја и изведена су дела Бетовена (Друга симфонија), Баха, Вагнера (увертира *Мајстори певачи*), Вебера (*Оберон*, увертира) и Брамса. И на концертима који су уследили и који су одржавани током читаве године, програм је био претежно сличан наведеним концертима. Посебно су занимљива још четири „јавна“, хуманитарна концерта Музичке академије. Репертоар ових концерата био је разнолик, али се поклапао са основама идеје културне политике наметане од стране окупатора. Тако су се на овим догађајима могла чути дела Бетовена, Брамса,

²⁸ Имамо у виду и чињеницу да у немачкој култури постоји традиција хорског музицирања, али и да се хорска уметност врло често повезује са аматерским музицирањем.

²⁹ Жарко Милановић је рођен 1920. године у Ваљеву. Уметничка филозофија овог уметника сасвим се обликовала у правцу народне музике. За време Другог светског рата, Милановић је био још увек на почетку своје каријере, али већ тада се могло уочити његово примарно интересовање, које је било окренуто ка традиционалној и националној музици Србије. Био је шеф Народног оркестра Радио Београда II до расформирања станице, после чега снима за Радио Београд велики број трајних снимака за архиву. На иницијативу Жарка Милановића и уредника народне музике у Музичкој продукцији РТС, формиран је и Омладински оркестар РТБ, са тенденцијом да се у оквиру РТС-а образује стручни подмладак. Један од значајних музичких делатности овог уметника одвијала се у ансамблу „Коло“, који је ширио културу народних игара и песама не само у земљи, него и у иностранству. За свој дугогодишњи и успешан рад, Жарко Милановић је добитник великог броја награда, од којих су најзначајније „Златни микрофон“ за дугогодишњи допринос програмима Радио Београда, као и награда „Царевац 67“, коју му је доделило Удружење естрадних уметника Србије.

³⁰ На оваквим свечаностима могле су се чути традиционалне мелодије и песме из свих крајева Србије, док су учесници били чланови народног ансамбла оркестра Жарка Милановића.

³¹ Концерт шпанске музике приреређен је под називом „Вече шпанских игара“ и том приликом су изведена дела искључиво композитора шпанског порекла (Албениза, Гранадоса, де Фаље и других). Такође, одржан је и концерт „Вече шпанске и француске музике“, на коме су се могла чути дела Бизеа, де Фаље, Маснеа (Jules Massenet) и других.

³² Одржана је манифестација под називом „Вече у ритму шлагера и шансона“, на којој су учествовали чланови Београдског цез квинтета радио станице Београд и Хавајског квинтета „Ђорђевић“.

³³ У: *Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата*, Архив Коларчеве задужбине, регистарски број: 11738.

Хајдна, Вебера, Баха, Моцарта и других великана немачке музике. Посебност ових концерата огледа се у томе што су на њима учествовали тадашњи професори и студенти Музичке академије у Београду.

Можемо да закључимо да је репертоар концерата приређених 1942. године у потпуности био прилагођен основним идејама културне политике окупатора, која је подразумевала извођење дела претежно немачких аутора.

Наредне, 1943. године, одржан је нешто мањи број оваквих концерата, али је њихова популарност ипак остала велика. У архиви Коларчеве задужбине пронађене су фотокопије програма концерата одржаних 1943. године. Стицајем околности које нису до краја јасне, пронађени су програми само инструменталне музике, док програми балетских представа изостају. Од многобројних концерата издвојићемо неколико њих који се својим програмом издвајају од осталих. Априла месеца одржана је музичка недеља Радио станице Београд (Sender Belgrad).³⁴ Том приликом приређен је низ концерата са различитим реперотаром. На првом од тих концерата изведен је ораторијум *Годишња доба* Јозефа Хајдна (Joseph Haydn). У сарадњи чланова берлинске Државне опере, симфонијског хора и оркестра Радио станице Београд и оперског хора Народног позоришта у Београду, београдској публици пружен је „јединствен догађај“.³⁵ Поред тога што је публика имала могућност да присуствује оваквој манифестацији на Коларчевом универзитету, дошли смо до податка да се концерт директно преносио и на Радио станици Београд.³⁶ Уколико погледамо програм овог концерта (Прилог 1), уочићемо да је написан двојезично, односно на српском и немачком језику. Ово нам само потврђује специфичност ситуације и културну политику креирану од стране Немаца. Поред саме најаве дела које ће бити изведено, у програму постоји и његов кратак опис на српском и немачком језику.³⁷ Још једна манифестација која се издваја по специфичности свог програма јесте „симфонијски“ концерт који је такође одржан у оквиру Музичке недеље Радио станице Београд. Под диригентском палицом Освалда Бухолца, Велики симфонијски оркестар Радио станице Београда извео је дела не толико „популарних“ аутора. Наиме, на овом концерту могла се чути *Мала свита за мали оркестар* Парашкева Хаџијева (Paraskev Hadziev), *Сеоски дивертисман* Сабина Драгоја (Sabin Dragoi), *Синфонијски тренуци* Ернеста фон Дохнањија (Ernest von Dohnanyi), *Концертно за клавир и оркестар* Јана Цикера (Jan Cikker) и *Pancodiја Италија за велики оркестар* Алфреда Казеле (Alfredo Casella).³⁸ Оно што је битно напоменути јесте чињеница да су у то време наведени композитори били активни, тј. савремени аутори, што је резултирало тиме да се ова манифестација протумачи као „модерни концерт“.³⁹ И током ове (1943) године настављена је традиција организовања „тематских“ концерата, те су приређена још два концерта шпанских игара, „Бисери оперских арија“, на коме су се удружили чланови београдске Опере и симфонијског оркестра Радио станице Београд, као и концерти са „народном“ тематиком.⁴⁰ Оно што се посебно издваја у односу на манифестације организоване 1942. године јесте сам репертоар. Наиме, програм који се могао чути на концертима у другој години рата био је разнолик. Поред српских композитора „националне“ школе и „великих“ немачких аутора, изводила су се и дела шпанских, италијанских, француских, па чак и руских уметника. Међутим, под великим притиском управе Коларчеве задужбине, која је

³⁴ <http://scc.digital.nb.rs/document/PL-130-534>

³⁵ Даринка Симић-Митровић, *Da capo all' infinito*, Београд, Радио Београд, 1988, 213.

³⁶ Увидом у архив Радио Београда, утврђено је да најранији сачувани снимци датирају из педесетих година двадесетог века. Дакле, трајни снимци концерата и других културних манифестација које су одржаване у Београду за време Другог светског рата, иако су у време одржавања концерата прављени снимци, нису сачувани у архиви Радио станице.

³⁷ В. прилог 1

³⁸ В. прилог 2

³⁹ Овај концерт је био најављен и у дневним новинама *Ново Време*, 22. април 1943, 16.

⁴⁰ Концерти са народном „тематиком“ одржани су под називима: „Ривија народних песама и кола“, „Вече српске народне песме, игре и музике“, „Шарено поподне Радио станице“ и многе друге.

била састављена искључиво од припадника немачке националности, репертоарска политика се 1943. године знатно променила. На свим концертима било је дозвољено искључиво извођење музике немачких композитора, са изузетком да се могла чути и понека нумера аутора италијанског порекла. Такође, велики утицај културне политике окупатора огледа се и у пореклу извођача који су наступали на концертима. Наиме, солисти и диригенти морали су да буду искључиво немачке националности.

Наредне, 1944. године, одржан је знатно мањи број свих видова културних манифестација. Имајући у виду да су те године ратна збивања добила нови замах, мањи број одржаних концерата на сцени Коларчеве задужбине и није толико изненађујући.

Закључак

Под великим утицајем културне политике окупатора, али и културне политике која је била пропагирана од стране српских, цивилних власти, почетком четрдесетих година двадесетог века, за време Другог светског рата, одвијао се богат музички живот на сцени Коларчеве задужбине. Као и данас, једна од најзначајних културних институција у Србији, својим програмом, концертима, предавањима, позоришним и балетским представама, Коларчева задужбина обогатила је свакодневни живот Београђана у окупираном граду. Музичке свечаности одржаване на сцени ове задужбине, које су биле бројне, представљале су уточиште од разарања и тешког живота у окупираном Београду. Насупрот погрешним веровањима (формираним на бази – од стране хроничара – често намерног „избегавања“ утврђивања историјских факата), на музичким манифестацијама у великој мери учествовали су и београдски уметници, односно солисти и диригенти, иако су гостовања немачких уметника била сразмерно честа, што је било у складу са културном политиком наметаном од стране окупатора. Свечаности које су одржаване биле су различитог карактера, од балета, преко опера⁴¹ до „класично“ конципираних концерата инструменталне и вокално-инструменталне музике.

Увидом у архиву Коларчеве задужбине, наишла сам на програме концерата одржаних у Народном позоришту за време рата који нису заведени у позоришној архиви. Даљи рад на проучавању културног живота Београда за време Другог светског рата, састојао би се у детаљном проучавању архиве Народног позоришта. Овакав приступ и рад на материјалу је од великог значаја за „рушење предрасуда“ о непостојању културног живота у српској престоници за време Другог светског рата.

ЛИТЕРАТУРА:

- Vestermajer, Rihard, Duh nemačke muzike, *Srpski narod*, God. 1, br. 17, 1942.
- Vujović, Branko, *Beograd kulturna riznica*, Beograd, Izdavačka zadruga Idea, 2003.
- Velmar-Janković, Vladimir, Pogled sa Kalemegdana, *Srpski narod*, God. 2, br. 5, 1942.
- Dragutinović, Branko, *Jedan vek Narodnog pozorišta u Beogradu 1868-1968*, Beograd, Nolit, 1968.
- Dragutinović, Branko, Muzika u zemlji, *Zvuk*, broj 3, 1935.
- Dragutinović, Branko, Muzika u zemlji, *Zvuk*, broj 4, 1935.
- Đorđević, Bojan, *Letopis kulturnog života Srbije pod okupacijom*, Beograd, Matica srpska, 2001.
- Đurić-Klajn, Stana, *Dvadeset pet godina Muzičke akademije u Beogradu*, Beograd, 1968.

⁴¹ За време Другог светског рата на сцени Коларчеве задужбине изведене су свега четири опере, од којих три 1941, а једна 1942. године. Видети табелу 1 и 2. У току 1941. године изведене су *Травијата* Вердија (Giuseppe Verdi), *Мадам Батерфлај* Пучинија (Giacomo Puccini) и *Фигарова жениба* Моцарта. У складу са културном политиком наметаном од стране окупатора, прве године рата није била изведена ниједна опера руског композитора на сцени Коларчеве задужбине. Тачан податак о опери која је изведена 1942. године не постоји, али имајући у виду карактеристичан начин обликовања културног живота Београђана у периоду Другог светског рата, можемо са сигурношћу рећи да је опера, која је изведена друге године рата, у потпуности одговарала основним културним начелима окупаторске културне политике.

- Јовановић, Рашко, *125 година Народног позоришта у Београду*, Београд, Српска академија науке и уметности, 1994.
- Kreso, Muharem, *Njemačka okupaciona uprava u Beogradu 1941–1945*, Beograd, Istorijski arhiv Beograda, 1979.
- Kuprešanin, Veljko, „Kulturna politika okupatora u Srbiji“, *Zbornik Beograd u ratu i revoluciji 1941–1945*, Beograd, Istorijski arhiv Beograda, 1971, 225–235.
- Mosusova, Nadežda, „Srpska muzička scena“, *Srpska muzička scena: Zbornik radova*, Beograd, Muzikološki institut SANU, 1995, 5–36.
- Милићевић, Милан Ћ, *Илија М. Коларац*, Београд, државна штампарија краљевине Србије, 1896.
- Neimarević, Ivana, *Muzički život Beograda u periodu okupacije 1941–1944. godine*, seminarski rad rađen u klasi doc. dr Dragane Stojanović-Novičić, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti u Beogradu, 2002, rukopis.
- Пејовић, Роксанда, *Концертни живот у Београду (1919–1941)*, Београд, Факултет музичке уметности у Београду, 2004.
- Пејовић, Роксанда, *Опера и балет Народног позоришта у Београду (1882-1941)*, Београд, Факултет музичке уметности, 1999.
- Stojanović, Dragana, *Jezik i emocija Mihajla Vukdragovića*, diplomski rad rađen u klasi prof. Vlastimira Peričića, Beograd, Fakultet muzičke umetnosti, 1992, rukopis
- Simić Mitrović, Darinka, *Da capo all' infinito*, Beograd, Radio Beograd, 1988.
- Хронолошки списак манифестација одржаних на сцени Коларчеве задужбине за време Другог светског рата, Архив Коларчеве задужбине

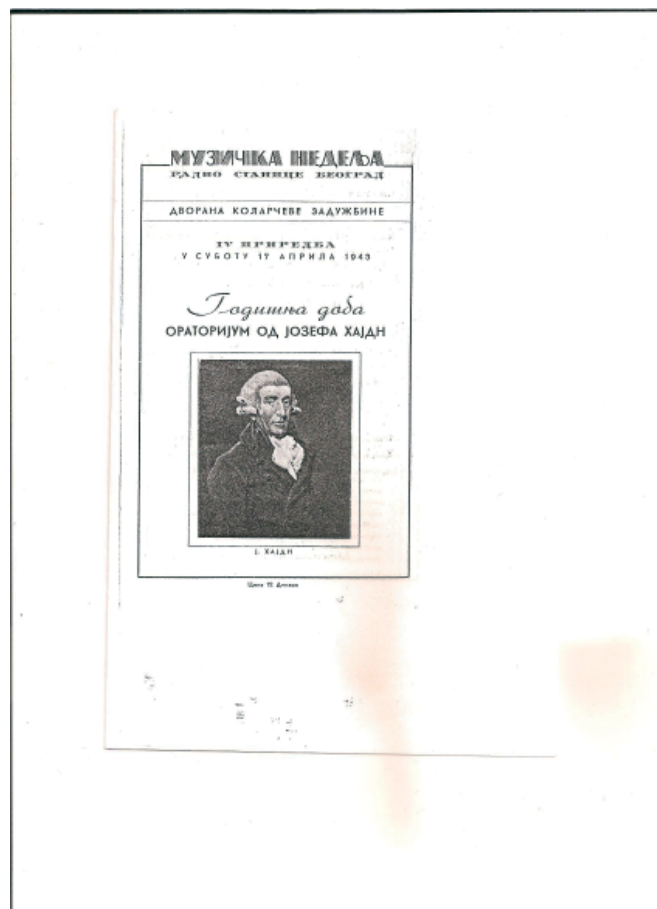
Iva Radulović

MUSIC EVENTS ON KOLARAC HALL STAGE IN BELGRADE DURING THE WORLD WAR II

SUMMARY: The central subject of this paper are musical and theatrical events held in Kolarac during the World War II. They are examined in the context of cultural policy: we tried to determine how much it actually affected the constitution of the concert and ballet repertoire.

KEY WORDS: Second World War, occupation, socio-political background, Memorial of Kolarac, musical manifestations, ballet, concerts.

Прилог 1: Програм концерта одржаног 17. априла 1943. године на сцени Коларчеве задужбине у Београду

DIE JAHRESZEITEN

Oratorium von Joseph Haydn komponiert im Jahre 1799-1800

PÉRSOÑEN

Simon, ein Pächter Hans-Joachim Andresen (Bariton)
 Hanne, dessen Tochter Marianne Brugger (Sopran)
 Lukas, ein junger Bauer Wilhelm Ulbricht (Tenor)

Pause zwischen „Sommer“ und „Herbst“

Sinfonieorchester vom Sender Belgrad
 Opern und Rundfunkchor
 Leiter: **Hermann Schroeder**

ГОДИШЊА ДОБА

Ораторијум од Јозефа Хајдн, компоновано 1799-1800

Прво извођење у Београду

Л И Ц А

Симон, закупца Ханс-Јоахим Андресен (баритон)
 Хана, његова кћи Маријана Бругер (сопран)
 Лукас, млад сељак Вилхелм Улбрихт (тенор)

Чланови берлинске државне опере

Одмор између „Лето“ и „Јесен“

Синфонијски оркестар Радио-станице
 Оперски хор и хор Радио-станице
 Диригент: **Херман Шредер**

ЈОЗЕФ ХАЈДН (рођен 31 марта 1732 у Рајбу, умро 31 маја 1809 у Бечу) композитор ораторијума „Годишња доба“, чији је текст прилагођен Хенделовим методама, првобитно је компоновао са ирзоволом, нарочито на пример увод: „Растављају се тмурни облаци“ и друго. Прво извођење овога дела било је у Бечу 24 априла 1801 године у дворцу Шварценберг. Примљено је врло добро, тако да је за недељу дана два пута понављано. У Рајху није одмах добро примљено, тако да су концертна друштва често изводила само „Пролеће“ и „Лето“. Тек постепено одомаћило се, тако да је данас разумљивошћу текста и музике један од најприсупачнијих изворних ораторијума.

Што су се и поред Хенделових дела из XVIII века, тога златног доба ове врсте музике, одржала само два ораторијума од Хајдн и то „Стварање света“ и „Годишња доба“, има се приписати прво томе, што су то дела која су импозантно завршила животни рад једног од најмиљенијих и најзначајнијих мајстора, а још више зато, што су у ораторијску уметност увели нове значајне елементе трајне вредности. То је нарочито јасно у случају „Годишња доба“, где су приказивање природе и жанр-слике у тој мери истакнуте у први ред. То је могло бити за ранију историју пратеће хорске музике у Хенделовом „злогру“ или у Телемановом „Доба дана“, где су ове ствари прикљане као споредни делови, али Хајднова доба тако нешто није познавало. На другом месту, они решавају овај задатак са таквом музикалном свежином, живахношћу и једрином, да је невостојаност укуса немоћна против тога. Сликовита снага која чини душу дела испољава се поред неколико слободно и сретно набожних цртежа - кукуричање петла, пастирске сцене, изласка сунца итд. Нарочито у великим сликма другог и трећег дела. У „Лето“ износи се Ханхенова потајно дубока осећања уселености у шуми, приказ олује и њај слеђује пријатно вече праћено звонима и сјајем звезда. У тај мирни штићунг упадају звуци игре. У „Јесен“ преовлађују сцене лова и свечаност винограђара остварених са реалистичком низоземске.

Прилог 2: Програм концерта одржаног 22. априла 1943. године на сцени Коларчеве задужбине у Београду

ЕРНСТ ДОХНАЊИ (рођ. 1877)

Врло живог учешћа узимају у новије време при стварању симфоничке музике Мађари. Међу прима стоји неспорно Дохнањи. Као одличан пијаниста он се рано бацио на композицију и његова многобројна дела сведоче о квалитету овога мајстора. Улица Брамса врло је јак у свима његовим делима, и Шопен се јавља, али самостални јаки таленат показује се јасноћом и једноставношћу његове тематике, не мањом и сигурношћу и величином хоризонта, на коме се појављују племените и младалачке замисли његове.

АЛФРЕДО КАЗЕЛА (рођ. 25 - VII 1883 у Торину)

Тип интернационалног пијанисте - виртуоза, који познаје све стилове и са њима се служи. Његов циљ је стварање модерног, истовремено европског и народно - италијанског стила. У свима својим делима ослања се на мајсторе 17 и 18 века. Студирао је у Паризу, где је доцније водио клавиру класу на конзерваторијуму, Концертирао је у Европи и Америци. Дириговао је од 1912 оркестар „Concerts populaires des Trocadéro“ у Паризу.

Расподију „Италија“ компоновао је по сицилијанским и напољитанским мотивима.

КОНЦЕРТНИ МАТИНЕ

25 АПРИЛА У 10.45

У СРПСКОМ НАРОДНОМ ПОЗОРИШТУ

Солисткиња: Хилде Шепан
За клавиром: Волфрам Целер

Програм: Моцарти, Шупан, Шуберти,
Брамс, Шопен.

Минора Београд

МУЗИЧКА ИНТЕЛЕВА
РАДИО СТАНИЦЕ БЕОГРАД

ДВОРАНА КОЛАРЧЕВЕ ЗАДУЖБИНЕ

VIII ПРИРЕДБА
У ЧЕТВРТАК 22 АПРИЛА 1943

**СИМФОНИСКИ
КОНЦЕРТ**

Цена 8 Динара

Прилог 3: Плакат концерта одржаног 22. априла 1943. године на сцени Коларчеве задужбине у Београду

PROPAGANDA-ABTEILUNG „SÜDOST“
MUSIKWOCHE DES SENDERS BELGRAD
8. VERANSTALTUNG
22. APRIL 1943 ZEIT: 18.00 UHR

SINFONIEKONZERT:

- 1) Paraschkev Hadjev: Kleine Suite für kleines Orchester
 - a) Paiduschka - Tanz
 - b) Lied
 - c) Horo
- 2) Sabin v. Dragoi: Divertiment Rustique
- 3) Ernst v. Dohnányi: Sinfonische Minuten
 - a) Capriccio
 - b) Rhapsodia
 - c) Tema con Variationi
 - d) Rondo

PAUSE

- 4) Jan Cikker: Concertino für Klavier und Orchester
Solist: Rudolf Macudzinski
- 5) Alfredo Casella: „Italia“, Rhapsodie für grosses Orchester op. 11

Es spielt das grosse Rundfunkorchester.
Leitung: Sdlt/Zl Oswald Buchholz
Solist: Rudolf Macudzinski, Pressburg

ПРОГРАМ

- 1) ПАРАШКЕВ ХАЈЕВ
Мала свита за мали оркестар
 - a) Пандушка — игра
 - b) Песма
 - c) Хоро
- 2) САБИН ДРАГОИ
Соосни дивертисман
- 3) ЕРНСТ фон ДОХНАЊИ
Симфониски тренуци
 - a) Капричио
 - b) Расподија
 - c) Tema con Variationi
 - d) Рондо

О Д М О Р

- 4) ЈАН ЦИКЕР
Концертно за клавир и оркестар, оп. 20
Солист: Рудолф Маџузински (клавир)
- 5) АЛФРЕДО КАЗЕЛА
Расподија „Италија“ за велики оркестар, оп. 11
Диригент: Освалд Бухолц
Солист: Рудолф Маџузински из Братислава
Велики симфониски оркестар Београдске радио станице

Прилог 4: Табела 1- Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1941. године

Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1941. године ¹			
Датум	Карактер и назив наступа	Учесници	Програм
23. мај	Балет	Балетски ансамбл Народног позоришта	Рихард Штраус: <i>Плави Дунав</i> , Карл Марија фон Вебер: <i>Спектар ружје</i> , Петар Чајковски: <i>Очарана лепотица</i>
25. мај	Балет, „Велики балетски матине“	Балетски ансамбл Народног позоришта	
06. јун	Балетски матине	Балетска група Народног позоришта	Штраус: <i>На лепом плавом дунаву</i> , Чајковски: <i>Очарана лепотица</i> , Вебер: <i>Ружин спектар</i> , де Фаља: <i>Шпанске игре</i>
13. јун	Балет, балетска представа	Балетски ансамбл Народног позоришта	Бизе, Григ, Христић, Милојевић, Настасијевић
22. јун	Концерт, „Хуманитарни концерт за пострадале у Смедереву“	Ансамбл Београдског радио оркестра	Вебер: Увертира за оперу <i>Чаробни стрелац</i> , Моцарт: Концерт за флауту и оркестар, Бетовен: Друга симфонија, Вагнер: Увертира за оперу <i>Танхојзер</i>
26. јун	Балет, „Балетски концерт“		Шопен: <i>Два прелудијума</i> , Дебиси: <i>Пасторала</i>
29. јун	Концерт, „Хуманитарни концерт Музичке академије“	Професори и студенти Музичке академије у Београду	Франк, Брамс, Вагнер, Бетовен, Бах
02. јул	Балет, „Балетски матине“	Балетски ансамбл Народног позоришта	
05. јул	Балет, „Балетски концерт“	Балетски ансамбл Народног позоришта	Шопен: <i>Ноктурно бр 2</i> , Лист: <i>Славуј</i> , Дебиси: <i>Кејквок</i> , Брамс: <i>Балада</i> , Бизе: <i>Чигра</i>
06. јул	Опера	Народно позориште	Верди: <i>Травијата</i>
09. јул	Опера	Народно позориште	Пучини: <i>Мадам Батерфлај</i>
11. јул	Балет, „Испитна представа балетске школе Радмиле Цајић“		Бетовен: <i>Усамљеност</i> , Шопен: <i>Ноктурно ха-мол</i> , Стравински: <i>На гробу</i>
13. јул	Смотра, „Велика смотра музике и игре“	Народно позориште	
15. јул	Концерт, „Добротворни концерт у корист Срба избеглица“	Певачи свих београдских певачких друштава	Христић: <i>Свјати Боже</i> , Мокрањац: <i>Њест свјат</i> , Тебе Бога хвалим, <i>Десета</i> и <i>Петнаеста руковет</i>

16. јул	Балет, „Балетски концерт“	Ансамбл Народног позоришта и балетски солисти	Шопен: <i>Силфиде</i> , Чајковски: <i>Очарана лепотица</i> , Штраус: <i>Валцер</i> , Вебер: <i>Спектар ружа</i> , Чајковски: <i>Плава птица</i>
20. јул	Балет, „Матине“	Балетски ансамбл Народног позоришта	Чајковски: <i>Лабудово језеро</i> , Делиб: <i>Копелија</i>
26. јул	Балет	Балетски ансамбл Народног позоришта	Чајковски: <i>Лабудово језеро</i> , II чин
05. септембар	Балет, „Балетско вече“	Велики народни оркестар и балетски ансамбл Народног позоришта	Чајковски: <i>Очарана лепотица</i> , Христић: <i>Охридска легенда</i> , Штраус: <i>Пролетњи гласови</i> , Албениз: <i>Шпанске игре</i>
14. септембар	Балет, „Концерт балетске школе Радмиле Цајић“		Албениз: <i>Шпанске игре</i> , Бетовен: <i>Соната А-дур и Усамљеност</i>
20. септембар	Балет, „Испитна представа школе Пољакове“		
25. септембар	Балет	Премијера дечијег балета	
30. септембар	Балет	Премијера дечијег балета	
05. октобар	Балет	Премијера дечијег балета	
12. октобар	Балет, „Балетски концерт“		
19. октобар	Балет, „Балетски концерт“	Велики радио оркестар и балетски солисти	
14. новембар	Добротворни концерт	Млади београдски уметници, музичари, драмски и балетски уметници	<i>Отмица у Београду</i> I чин комедије Настасијевића
09. децембар	Балет, „Балетски концерт“	Београдска радио станица и балетски солисти	Индијска, сијамска, италијанска, јаванска, шпанска и српска игра
19. децембар	Опера		Моцарт: <i>Фигарова женидба</i>

Прилог 5: Табела 2 Музичке свечаности одржане на сцени Коларчеве задужбине 1942. године

Музичке свечаности одржане на сцени Коларчеве задужбине 1942. године			
Датум	Карактер и назив наступа	Учесници	Програм
08. јануар	Концерт, „Хуманитарни концерт“	Дечија балетска група, оркестар младих хармоникаша, велики омладински оркестар	
13. јануар	Предавање и концерт	Хор Богдана Цвејића, Радио оркестар	Коледарске песме, Божићна здравица домаћину
20. јануар	Балет, „Балетски концерт“	Београдска радио станица	Сијамска, јаванска и индијска игра
27. јануар	Прослава и приредба поводом Св. Саве		
03. фебруар	Балет, „балетски концерт“	Велики оркестар и балетски солисти	Бах, Шопен, Вебер, Христић, Топалски
06. фебруар	Концерт, „Редовни концерт“	Солисти	Пучини, Маскањи
17. фебруар	Балет, „Балетски концерт“	Велики радио оркестар	Бах, Шопен, Вебер
27. фебруар	Концерт, „Прело на селу“	Народни радио оркестар	
01. март	Концерт	Омладински ансамбл Црвеног крста, Гудачки квартет Јовановић, Пајевић, Накић, Тодоровић	Моцарт, Пучини, Верди, Гуно, Бетовен
03. март	Балет, „Балетски концерт“		Шуберт, Глук, Григ, Христић, Настасијевић
09. март	Концерт		
10. март	Концерт, „Велико прело на селу“	Најпопуларнији радио народни певачи	
11. март	Музичко предавање		
17. март	Концерт, „Редовни концерт“		Бах Бузони, Брамс, Стојановић, Шуман
20. март	Балет		
22. март	Концерт, „Свирка и песма са Балкана, Шарени час“	Народни радио оркестар Жарка Миловановића, Радио трио Боривоја Симића	
24. март	Концерт, „Велики добротворни концерт у корист избегличке деце“	Српски академски октет Владимира Прице	
29. март	Концерт, „Велико прело на селу“	Народни радио оркестар	
02. април	Концерт, „Реситал“		На програму рецитације, пасторална музика (Бетовен-Шеста симфонија)
05. април	Концерт, „Свирка и песма са Балкана Шарени час“		
07. април	Концерт, „Вокални концерт“		

08. април	Концерт, „Народни обичаји“	Глумци, вокали, народни оркестар В. Пајића	
12. април	Концерт, „Хуманитарни концерт певача и балетских мајстора“		
16. април	Концерт, „Симфонијски концерт“	Симфонијски радио оркестар	Бетовен, Шуберт, Брух
18. април	Концерт, „Народни обичаји“		
19. април	Концерт, „Велико прело на селу“		
26. април	Приредба, „Народни обичаји“		
28. април	Балет, „Балетски концерт“		Бетовен, Брамс, Штраус
02. мај	Концерт, „Велико прело на селу“		
03. мај	Балет, „Час балета, песама и хумора“		
05. мај	Концерт		Христић, Крстић, Перголези, Глук, Моцарт, Шуберт, Штраус, Пучини
08. мај	Балет, „Балетски концерт“		Дебиси, Лист, Штраус
09. мај	Концерт, „Народни обичаји“		
14. мај	Концерт, „Хуманитарни концерт Воје Јовановића“		Верди, Доницети, Сметана, Христић
19. мај	Концерт, „Редовни концерт“	Симфонијски радио оркестар	Бетовен, Брамс, Бах, Лало, Вагнер, Вебер
22. мај	Концерт	Народни ансамбл оркестра Жарка Милановића	
26. мај	Концерт	Деца хармоникаши	Штрајф, Бајер, Куртис, Пучини, Факин
28. мај	Концерт, „Севдалинке са Балкана“	Народни оркестар Жарка Милановића	
29. мај	Концерт		Пучини, Верди, Штраус, Шуман, Моцарт, Хендл, Перголези
31. мај	Концерт, „Први јавни концерт Музичке академије“		Бах, Моцарт, Бетовен, Шуман, Франк
31. мај	Концерт, „Велико прело на селу“		
05. јун	Концерт		Качини, Монтеверди, Хендл, Глук, Бетовен, Белини, Верди, Масне, Сметана, Дворжак, Василије Мокрањац, Вагнер, Рајичић
07. јун	Концерт, „Други јавни концерт Музичке академије“		Бетовен, Шопен, Новак, Дебиси

14. јун	Концерт, „Трећи јавни концерт Музичке академије, камерна музика“		Хајдн, Моцарт, Шуберт, Фрајт, Комаров, Маринковић
21. јун	Концерт, „Четврти јавни концерт Музичке академије“		Хајдн, Вебер, Дебиси, Моцарт, Бетовен
23. јун	Концерт	Деца хармоникаши	Верди, Штраус, Факин, Адамич
30. јун	Балет		Вебер, Шопен, Бах, Христић, Тополски
01. јул	Концерт	Апсолвенти Музичке академије	Шопен, Дворжак, Франк, Шуман, Бетовен
12. јул	Концерт, „Велика приредба народног српског фолклора“		
19. јул	Концерт, „Ревија српског фолклора“		
25. јул	Концерт, „Концерт народних песама“		
26. јул	Концерт	Симфонијски радио оркестар	Бетовен, Брамс
23. август	Концерт, „Концерт за немачку војску“	Симфонијски оркестар радио станице	Брух, Шуберт
30. август	Концерт, „Концерт народне игре и песме“		
16. септембар	Концерт, „Српско вече“		
18. септембар	Концерт, „Шубертова и Шуманова песма“		
18. септембар	Концерт, „Српско вече“		
19. септембар	Концерт, „Српско вече“		
02. октобар	Опера	Хор београдске опере	
03. октобар	Концерт	Група за народну уметност КНУ-а	
13. октобар	Балет, „балетски концерт“		
17. октобар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице	Моцарт, Брамс
18. октобар	Балет, „Балетски концерт“		Моцарт
20. октобар	Концерт, „Концерт у корист избегличке деце“	Хор избегличке деце, оркестар И. Гавриловића	
31. октобар	Концерт, „Вечите мелодије Моцарта“		Моцарт
01. новембар	Концерт, „Смотра српског фолклора“		
04. новембар	Балет		
07. новембар	Концерт, „Српско вече“		
08. новембар	Концерт, „Вече Вердија“		Верди
09. новембар	Концерт	Српски народни оркестар	Народне песме и кола
14. новембар	Балет, „Балетски концерт“	Београдски симфонијски оркестар	Албинони, Абак, Вивалди, Скарлати

15. новембар	Концерт, „Велика смотра српског фолклора“		
17. новембар	Балет, „Балетски концерт“	Велики радио оркестар и балетски солисти	Шопен, Дебиси, Бах, Шуман, де Фаља, Росини, Дворжак, Настасијевић, Тополски, Бошњаковић
22. новембар	Концерт	Српско Народно позориште и оркестар Београдског радија	Верди, Вагнер
29. новембар	Концерт	Београдски радио оркестар	Вебер, Штраус, Брамс
29. новембар	Концерт, „Концерт народне уметности“		
03. децембар	Концерт, „Вече оперских арија“		Чилеа, Дворжак, Пучини, Масне, Бизе, Верди, Доницети
04. децембар	Концерт, „Концерт песма и игра са Балкана“	Српски народни оркестар	
05. децембар	Концерт	Српски академски октет В. Прице	Пучини, Брамс, Шуберт, Шопен, Ђорђевић, Јенко, Гајдовић
06. децембар	Концерт, „Весели музички матине“	Хавајски квинтет „Ђорђевић“	Крајић, Милшић
06. децембар	Концерт, „Француски и шпански композитори“		Сарасате, Тома, Масне, Бизе, де Фаља
07. децембар	Концерт, „Вече у ритму шлагера и шансона“	Хавајски квинтет „Ђорђевић“, Београдски џез квинтет	
08. децембар	Концерт	Ученици школе Е. Марјашеца	Доницети, Верди, Бизе, Гуно, Леонкавало, Пучини, Шуберт, Глук
11. децембар	Балет, „Балетски концерт“	Студио Р. Цајић	Моцарт, Бетовен, Шопен, Корсаков, Штраус, Албениз
13. децембар	Балет, „Балетски концерт“, „Вече популарних арија и игара“		
14. децембар	Концерт, „Вече шансона и шлагера“	Хавајски квинтет „Ђорђевић“, Београдски џез квинтет	
15. децембар	Концерт, „Песме и игре са Балкана“		
17. децембар	Концерт, „Музика Вердија“		
20. децембар	Концерт, „Весели музички матине“	Хавајски квинтет „Ђорђевић“	Крајић, Милшић
22. децембар	Концерт, „Вече шпанских игара“		Албениз, Гранадос, де Фаља, Сентис
25. децембар	Концерт		Брамс и Волф
27. децембар	Концерт, „Хавајски концерт“		
31. децембар	Концерт	Симфонијски радио оркестар	Сибелијус, Брамс, Дворжак, Христић

Прилог 6: Табела 3 Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1943. године

Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1943. године			
Датум	Карактер и назив наступа	Учесници	Програм
01. јануар	Концерт, „Ревиија народних песма и кола“	Вокални солисти	
17. април	Концерт, „Музичка недеља Радио станице Београд“	Симфонијски оркестар Радио станице Београд, оперски хор Народног позоришта у Београду и хор Радио станице Београд, чланови берлинске Државне опере	Хајдн: Ораторијум <i>Годишња доба</i>
22. април	Концерт, „Музичка недеља Радио станице Београд“	Симфонијски оркестар Радио станице Београд	Хаџев, Драгои, Дохнањи, Цикер, Казела
01. август	Концерт	Српска фолклорна група из Ниша	
02. август	Концерт	Српска фолклорна група из Ниша	
22 август	Балет		Лео Делиб: <i>Корелија</i>
09. септембар	Концерт, „Слободан Радошевић: Прело“	Сеоско позориште Бокања из села Жабара	
12. септембар	Концерт, „Слободан Радошевић: Прело“	Сеоско позориште Бокања из села Жабара	
13. септембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице	Вебер, Хендл, Глук, Брамс, Регер, Штраус
16. септембар	Балет	Школа шпанских игара Олге Г. Торес	
18. септембар	Концерт, „Вече српске вокалне музике“	Хор радио Београда, мушки и женски радио октет	Христић, Србуљ, Настасијевић, Бинички, Мокрањац, Бошњаковић, Цвејић
19. септембар	Концерт, „Вече српске народне песме, игре и музике“	Фолклорна група КНУ	
23. септембар	Балет	Школа шпанских игара Олге Г. Торес	
24. септембар	Концерт, „Концерт у корист заробљених породица“	Народни оркестар Жарка Милановића, Тамбурашки оркестар Араницког	Мезетова, Цвејић, Јовановић, Курсула, Димитријевић, Тимотић

26. септембар	Концерт, „Вече српске народне песме и игре“		
28. септембар	Балет, „Велико балетско поподне“	Српско народно позориште	де Фаља, Падиља, Росини, Масне, Шопен, Бетовен, Штраус, Христић, Настасијевић, Бошњаковић
30. септембар	Концерт, „Вече шпанских песма“	Вокални солиста	Христић, Илић, Делиб, Алварез, Каљ, Серан
01. октобар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице	Брамс, Брукнер
03. октобар	Концерт, „Камерни концерт“	Камерни оркестар радио Београда	Моцарт, Хајникхен, Хендл, Хајдн, Бетовен
05. октобар	Концерт, „Вече песама и арија“		
06. октобар	Концерт	Симфонијски оркестар Београдске радио станице, хор Радио станице Београд и хор Београдске опере	Бетовен: Миса <i>Solemnis</i>
07. октобар	Концерт		Шредер, Моцарт, Франк
10. октобар	Концерт	Београдска радио станица	
12. октобар	Балет	Српско народно позориште	
15. октобар	Балет, „Модеран балет Смиље Мандукић“		Глук, Бетовен, Шуберт, Брамс, Григ, Дебиси, де Фаља
24. октобар	Концерт, „Смотра талентоване деце“	Дечије позориште Србија	
26. октобар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице Београд	Чајковски, Вагнер, Респиги, Равел
29. октобар	Балет, „Балетски концерт“		Турин(а), Гранадос, Албениз, де Фаља
31. октобар	Концерт, „Велика смотре српске народне уметности“	Фолклорна група КНУ	
03. новембар	Балет, „Ривија најбољих балетских школа“		
06. новембар	Концерт	Београдска радио станица	Бетовен

08. новембар	Балет, „Концерт класичног балета“		Лист, Шуберт, Шопен, Моцарт, Бизе
12. новембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио Београда	Бетовен
14. новембар	Концерт	Вокални солисти	Моцарт, Волф, Брамс, Вебер, Шуберт, Вагнер, Мусоргски, Христић
15. новембар	Балет, „Балетски концерт“		
16. новембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио Београда	Чајковски, Вагнер, Равел
19. новембар	Концерт, „Бисери оперских арија“	Вокални солисти	Моцарт, Пучини, Доницети, Верди
21. новембар	Балет	Чланице студија школе Смиље Мандукић	Рајичић, Григ, Вебер, Бетовен, Росини, Бретон, Христић, Настасијевић
22. новембар	Концерт, „Бисери оперских арија“		
24. новембар	Балет, реприза балета од 21.11.1943.		
26. новембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице	Херер, Регер, Пфицнер
27. новембар	Концерт		Бетовен, Шуберт, Дворжак, Регер
30. новембар	Концерт	Вокалани солисти	Гуно, Росини, Верди, Керубини, Доницети, Вагнер, Шуман, Шуберт, Моцарт, Глук, Бетовен
03. децембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио станице	Хајдн, Брамс, Шмит
04. децембар	Концерт	Оркестар и хор мушке учитељске школе	Пејић, Шијачки
05. децембар	Концерт, „Смотра српских народних песама и игара“	Оркестар и хор мушке учитељске школе	
11. децембар	Балет	Балетски ансамбл Народног позоришта	Дебиси, Вебер, Григ, Штраус, де Фаља
12. децембар	Концерт	Фолклорна група КНУ	
14. децембар	Концерт	Солиста на клавиру	Моцарт, Бетовен, Шопен

15. децембар	Концерт, „Смотра београдских школа“	Ученици свих београдских основних школа	
18. децембар	Концерт	Народни оркестар Милета Тодоровића, квинтет Модерне музике, оркестар за игру Војина Ђоновића, салонски оркестар професора Андрића, Борски квартет, трио усних хармоника Славе Богојевића	Ђукић, Тодоровић, Богојевић, Ђукић
22. децембар	Концерт, „Вече шпанских игара“	Школа балета Олге Г. Торес	
28. децембар	Концерт	Симфонијски оркестар радио Београда	Брамс, Чајковски, Берлиоз
30. децембар	Концерт, „Шарено поподне радио станице“		
31. децембар	Концерт	Солиста на клавиру	Моцарт, Бетовен, Шопен, Албениз

Прилог 7: Табела 4 – Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1944. године⁴²

Музичке манифестације одржане на сцени Коларчеве задужбине 1944. године			
Датум	Карактер наступа	Учесници	Програм
02. јануар	Концерт, „Јелисавета Обилића Мајка“	Фолклорна група КНУ	
03. јануар	Концерт, реприза концерта О. Г. Торес и М. Ристића		
07. април	Концерт, „Вече арија и дуета“	Вокални солисти	Верди, Пучини, Бизе, Белини, Моцарт, Доницети

⁴² Други светски рат у Југославији окончан је током септембра и октобра 1944. године, када је дошло до пребацивања неких намачких снага у Србију због приближавања Црвене армије, те је НОВЈ у том периоду постигла врло значајне успехе. Активне борбе за ослобођење Београда започињу у мају месецу 1944. године, те не изнећају чињеница да не постоје подаци о концертима одржаним након априла месеца.